

**СТАТУС СВИДКА ЗГІДНО НАЦІОНАЛЬНОГО
КРИМІНАЛЬНОГО-ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА**
**STATUS OF A WITNESS ACCORDING TO THE NATIONAL
CRIMINAL PROCEDURAL LEGISLATION**

Актуальність статті полягає в тому, що беззаперечно одним із наважливих аспектів існування України як правової держави та проведення в ній правової реформи є створення умов, які забезпечують можливість реалізації прав і свобод людей для реалізації своїх законних інтересів. Це стосується всіх сфер життєдіяльності держави і суспільства, і, в тому числі, не в останню чергу, кримінального процесу, до якого, крім винних у вчиненні злочину, залучається і широке коло інших осіб для забезпечення виконання його задач. Особливої уваги серед них заслуговує процесуальна фігура свідка, адже це – суб'єкт, якого найчастіше залучають до досудового розслідування кримінальних проваджень та судового розгляду кримінальних справ. Свідок є основним носієм доказової інформації, тому значення свідка для досягнення мети кримінального судочинства є досить важливим. У статті проаналізовано правовий статус свідка згідно національного кримінального-процесуального законодавства. Встановлено, що правовий статус свідка є системою закріплених у кримінально-процесуальному законодавстві прав, обов'язків, а також відповідальності, які дозволять йому максимально ефективно реалізовувати свої функції у кримінальному провадженні. Досліджено, що правовий статус свідка можливо належним чином урегулювати і деталізувати, з урахуванням запропонованих змін та доповнень, що призведе до більш ефективного здійснення ним завдання із забезпечення швидкого, повного та неупередженого досудового розслідування та судового розгляду. Наголошено, що перебування особи в статусі свідка не обмежується часом. Отже, будучи викликаним та допитаним як свідок або залученим до проведення процесуальної дії як свідок, особа залишається у зазначеному процесуальному статусі навіть після вчинення процесуальних дій, тобто протягом усього кримінального провадження. Це також слід враховувати при забезпеченні прав та законних інтересів зазначеного учасника кримінального провадження. Одним з основних обов'язків свідка є з'явлення на виклик до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду та надання правдивих показань під час досудового розслідування та судового розгляду – виникає з моменту, коли його викликають для дачі показань.

Ключові слова: свідок, правовий статус, права, обов'язки, відповідальність, кримінальний процес.

The relevance of the article lies in the fact that one of the most important aspects of the existence of Ukraine as a legal state and the implementation of legal reform in it is the creation of conditions that ensure the possibility of realizing the rights and freedoms of people to realize their legitimate interests. This applies to all spheres of the life of the state and society, including, but not least, the criminal process, in which, in addition to the perpetrators of the crime, a wide range of other persons are involved in order to ensure the fulfillment of its tasks. Among them, the procedural figure of the witness deserves special attention, because it is the subject who is most often involved in the pre-trial investigation of criminal proceedings and the trial of criminal cases. The witness is the main carrier of evidentiary information, therefore the importance of the witness for achieving the goal of criminal proceedings is quite important. The article analyzes the legal status of the witness in accordance with the national criminal procedural legislation. It has

been established that the legal status of a witness is a system of rights, maximum duties, and responsibilities established in criminal procedural legislation, which allows him to effectively implement his functions in criminal proceedings. It has been investigated that the legal status of the witness can be properly regulated and detailed, taking into account the expected changes and additions, which will lead to more effective performance of the tasks of ensuring a quick, complete and unforeseen pre-trial investigation and trial. It was emphasized that a person's status as a witness is not limited by time. Therefore, being summoned and interrogated as a witness or involved in a procedural action as a witness, a person remains in the specified procedural status even after the execution of procedural actions, i.e. throughout the entire criminal proceedings. This should also be taken into account when ensuring the rights and legitimate interests of the specified participant in criminal proceedings. One of the main duties of a witness is to appear when summoned to an investigator, prosecutor, investigating judge or court and to give truthful testimony during pre-trial investigation and court proceedings – it arises from the moment when he is summoned to testify.

Key words: *witness, legal status, rights, duties, responsibility, criminal process.*

Актуальність теми. Беззаперечно одним із наважливих аспектів існування України як правової держави та проведення в ній правової реформи є створення умов, які забезпечують можливість реалізації прав і свобод людей для реалізації своїх законних інтересів. Це стосується всіх сфер життєдіяльності держави і суспільства, і, в тому числі, не в останню чергу, кримінального процесу, до якого, крім винних у вчиненні злочину, залучається і широке коло інших осіб для забезпечення виконання його задач.

Особливої уваги серед них заслуговує процесуальна фігура свідка, адже це – суб'єкт, якого найчастіше залучають до досудового розслідування кримінальних проваджень та судового розгляду кримінальних справ. Свідок є основним носієм доказової інформації, тому значення свідка для досягнення мети кримінального судочинства є досить важливим.

Зважаючи на останні зміни в законодавстві України які говорять про тенденцію радикального перегляду основних положень теорії кримінального процесу, їх гармонізацію з вимогами законодавства Європейського Союзу. На сучасному етапі в цьому напрямку зроблено багато кроків і досягнуто певних результатів стосовно порядку обрання, заміни та скасування запобіжних заходів, правового статусу підозрюваного, обвинуваченого. Останнім часом в наукових виданнях опубліковано низку статей, де розглядалися окремі права та обов'язки свідка, їх зміст та дискусійні моменти. Водночас більшість прав свідка ще недостатньо активно реалізуються цим суб'єктом під час провадження у справі, а також не знайшли належного наукового вивчення та опрацювання.

Стан дослідження. Окремі сторони участі свідка в кримінальному процесі висвітлювали в своїх роботах такі видатні вчені, як: А. В. Заклюк, І. І. Котюк, Л. А. Кірмач, С. С. Кудінов, А. А. Кухта, О. В. Литвин, А.О. Ляш, В. Т. Нор, М. А. Погорецький, В. О. Попелюшко, Б. Г. Розовський, Ю. М. Серeda, С. М. Сівочек, Х. Р. Слюсарчук, С. М. Стахівський, О. С. Степанов, В. В. Тютюнник, Л. Д. Удалова, М. Є. Шумило, І. В. Басиста, В. П. Бахін, О. І. Мотлях, Ф. М. Сокиран, В. Ю. Шепітько, та інші.

Беззаперечно, внесок цих та інших науковців у формування теоретичних уявлень про рух пізнання під час доказування у кримінальному провадженні від знання імовірного до достовірного і наукових рекомендацій стосовно одержання достовірних доказів складно переоцінити. Однак, попри численні напрацювання, залишаються дискусійними питання щодо змісту достовірності показань свідка та її з'ясування у кримінальному провадженні.

Таким чином, в теорії кримінального процесу невирішеними залишилися питання правової природи свідка; лише частково вирішеними – його участь як суб'єкта кримінально-процесуальних правовідносин та питання визначення його законного інтересу. Необхідність теоретичної розробки зазначених питань стає наявною в умовах перегляду сутності та завдань кримінального процесу України, створення нової законодавчої бази для регулювання кримінально-процесуальних правовідносин.

Метою статті є: з'ясувати ознаки та зміст правового статусу свідка в кримінальному процесі України; на основі всебічного комплексного теоретичного аналізу правових норм, що регулюють участь свідка в кримінальному судочинстві.

Виклад основного матеріалу. Стаття 1 Основного Закону нашої держави проголошує Україну демократичною, соціальною та правовою державою [1], тим самим покладаючи на країну зобов'язання із дотримання принципу верховенства права, законності, гуманізму, захисту прав, свобод та інтересів громадян тощо.

Однією з головних особливостей верховенства права є те, що не тільки громадяни відповідають перед державою, а й держава відповідає перед громадянами за забезпечення прав та законних інтересів громадян.

Безперечно, всі без винятку люди потребують державного захисту, включаючи учасників кримінального провадження, незалежно від процесуального та ілюбого іншого статусу, посади, зацікавленості в результатах вирішення кримінального провадження та інших критеріїв.

Визначення поняття «правовий статус» в науці не є однозначним. Переважна більшість запропонованих в літературі визначень цього поняття зроблена шляхом вказівки на структурні елементи цієї категорії без урахування самої сутності явища. В цьому аспекті найбільш повною вважаємо позицію що: «Правовий статус – це соціально припустимі та необхідні можливості, потенції особи не просто як індивіда, а як громадянина держави. Вони гарантовані авторитетом держави, всією його силою».

Підтримуючи вказану точку зору, зауважимо наступне. Категорію правового статусу слід розглядати через призму правовідносин, в яких бере участь особа, адже лише під час виконання певних дій по реалізації наданих їй можливостей, особа реалізує свій статус як суб'єкта правовідносин. Наділення учасників правовідносин певними можливостями, таким чином, виступає одним з етапів механізму правового регулювання. Також, думаємо, що в термін «можливості» слід включати як можливості виконати власні дії, так і можливості вимагати від інших суб'єктів виконання певних дій, тобто це поняття охоплює як права, так і обов'язки учасників правовідносин. Виходячи з цього, вважаємо, що правовий статус – це система соціально припустимих, нормативно закріплених та гарантованих авторитетом держави можливостей особи як суб'єкта правовідносин.

Перші згадування про свідка містяться ще у Руській Правді, де був передбачений такий вид доказів, як свідчення послухів, тобто свідків «доброї слави сторони», яка брала участь в судовому процесі. Також за вказаним джерелом існували свідчення видоків, котрі вважалися свідками факту, очевидцями [2, с. 74]. Положення щодо залучення свідків до судового процесу розвинулися у Литовському Статуті, який, був основним джерелом права на Правобережній Україні з 1569 по 1832 рік. В цьому правовому акті систематизовано викладені мета та завдання залучення свідка до розгляду справ, а також визначені особи, які можуть бути свідками, закладені основи його прав, обов'язків та відповідальності. Також доволі суттєві положення стосовно свідка містилися в Соборному укладенні, за змістом якого свідками могли бути всі, починаючи від селянина, а в деяких випадках холопа, до найвищих станів держави, але з деякими обмеженнями. Бояри та інші особи, що займали доволі значне положення у державі, звільнювалися від свідчення.

Цікавим є той факт, що до прийняття Соборного Укладення, за звичаями, завданням свідка було підтримати ту сторону, яка на них спирається, тобто він мав приватний характер. Але вже у згаданому документі спостерігається тенденція до визначення нової його ролі – повідомлення суду фактичних даних, незалежно від сторін. Звичайними свідками у той період були незацікавлені у справі несудові особи. Вони в суді і поза судом у спорі між сторонами давали, як правило, під присягою, пояснення про факти та обставини, зв'язані із справою [3, с. 117]. Необхідно також зазначити, що у згаданому документі не передбачено відвід свідка з жодних причин, а дача показань була обов'язком, бо у тексті передбачалося покарання як за ухилення від свідчень, так і за завідомо неправдиві показання.

Щодо правової позиції сьогодення то український юрист Л. Є. Володимиров зауважив, що «зі свідками поводяться вкрай необережно, як з матеріалами, забуваючи, що у цих людей одне – доля привела їх у контакт із подіями та людьми, які потрапили в орбіту кримінального провадження» [4, с. 38]. На жаль, ці слова залишаються актуальними донині.

Зазначимо, що наліз положень Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) дозволяє зробити висновок, що більшість законодавчих формулювань у нормах-принципах, а також нормах, що відображають механізм реалізації таких принципів, стосуються прав та законних інтересів особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення або постраждала від нього (потерпілого).

На перший погляд, це може свідчити про те, що нормативна увага принципів кримінального провадження зосереджена головним чином на забезпеченні прав та законних інтересів тих учасників, які захищають свої інтереси у кримінальному провадженні.

Однак, глибше проаналізувавши правовий механізм реалізації процесуального статусу учасників кримінального провадження, що сприяє досягненню його завдань, можна стверджувати, що система принципів кримінального провадження має значний вплив на цьому процесі.

Незважаючи на це, існує ряд факторів, що негативно впливають на активну участь у кримінальному провадженні осіб, які в силу закону зобов'язані сприяти досягненню його завдань.

Так, вчена О. П. Кучинська відносить до числа таких чинників наступні [5, с. 295–300]:

«1) матеріальні незручності та витрати, пов'язані з участю у кримінальному провадженні; 2) виконання вищезазначеними учасниками кримінального провадження своїх процесуальних обов'язків часто пов'язане зі значним нервово-психічним стресом, загостренням емоційного стану, спричиненим необхідністю запам'ятати обставини протиправного діяння, засвідчити процесуальні дії зі значним «емоційним вантажем» (наприклад, огляд трупа), інформування про обставини кримінального правопорушення, вчиненого з особливою жорстокістю, та інші;

3) у певних ситуаціях значна складність у стимулюванні учасника кримінального провадження до активної позиції під час виконання ним процесуальних обов'язків полягає у можливості тиску на нього, різного роду погроз з боку підозрюваного, його родичів чи інших зацікавлених осіб. У зв'язку з цим не можна не відзначити недосконалість системи безпеки для учасників кримінального провадження в Україні».

Звичайно, коли йдеться про виконання учасником кримінального провадження своїх процесуальних обов'язків в силу своєї професії (наприклад, судово-медичний експерт), вплив вищезазначених факторів зводиться до мінімуму або навіть усувається.

Однак, у випадку залучення до кримінального провадження таких учасників, як, наприклад, заявник, свідок, ці аспекти повинні враховуватися при аналізі впливу системи принципів кримінального провадження на забезпечення прав цих учасників кримінального провадження.

Відповідно до частини 1 статті 65 КПК України, «свідок – це особа, яка знає або може знати обставини, що підлягають доведенню в ході кримінального провадження, і яка викликана для давання показань».

Відповідно до положень п. 25 ч. 1 ст. 3 КПК України «до учасників кримінального провадження, які сприяють досягненню його завдань і не належать до сторін кримінального провадження, належать заявник, свідок та його адвокат, атестуючий свідок, засталодавець, перекладач, експерт, спеціаліст, секретар судового засідання, судовий розпорядник» [6].

Серед вказаних учасників кримінального провадження особливе місце відводиться свідку, що зумовлено його значною роллю та місцем у процесі доказування в процесі з метою повного, всебічного та об'єктивного вивчення обставин провадження.

Поступово наближаючись до визначення процесуального статусу свідка у кримінальному провадженні, необхідно з'ясувати суть самого поняття «процесуальний статус».

Отже, в юридичній енциклопедії правовий статус розуміється як сукупність прав та обов'язків фізичних та юридичних осіб, в Україні це передбачено Конституцією України, законами та іншими нормативно-правовими актами, міжнародними договорами, ратифікованими Верховною Радою України [1].

Теоретично існує багато визначень цього поняття. Отже, найчастіше вчені розглядають правовий статус як сукупність окремих взаємопов'язаних елементів

– системи прав, свобод, законних інтересів та обов'язків особи, законно встановлених та гарантованих державою.

Взагалі правовий статус – це складна категорія, зміст якої складається з певних елементів. Деякі вчені розрізняють права, свободи, обов'язки та відповідальність як частину правового статусу [7, с. 238].

Такі вчені як А.В. Зайчук та Н. М. Онищенко зазначають, що правовий статус – це система прав, свобод, законних інтересів та обов'язків особи, законно встановлена та гарантована державою [8, с. 224].

У свою чергу професор А.М. Колодій пропонує виділити такі елементи правового статусу, як статусні правові норми та правовідносини, суб'єктивні права, свободи, юридичні обов'язки, громадянство, правові принципи та правові гарантії, законні інтереси, правосуб'єктність [9, с. 112].

У теорії кримінального процесу правовий статус свідка остаточно не визначений. Це зумовлено:

– по-перше тим, що на думку деяких авторів, свідок не є стороною у кримінальному процесі, тому що на нього покладається лише обов'язок надати показання у кримінальному

провадженні, і у разі, якщо ці показання будуть завідомо неправдиві, то свідок буде нести кримінальну відповідальність за дачу завідомо неправдивих показань;

– по-друге, свідок не має права здійснювати процесуальні дії у кримінальному процесі, відповідно він не має права впливати на процесуальне рішення щодо закриття кримінального провадження, передачу до суду, наприклад, обвинувального акту.

Відповідно до ст. 65 КПК України свідок – це фізична особа, яка знає або може знати про обставини, що підлягають доказуванню в ході кримінального провадження, і яку викликали для дачі показань.

У доктрині кримінального процесу свідок у кримінальному провадженні, як правило, розглядається як юридично не зацікавлений у вирішенні провадження особа, від якої беруться показання під час досудового розслідування та судового розгляду.

На думку Є.В. Григорчука свідк у кримінальному провадженні це особа, якій відомі обставини події або відомості про підозрюваного чи обвинуваченого [10, с. 186–191].

Якщо розглядати свідка як суб'єкта, який виступає джерелом свідчень, то ключовою рисою його процесуального статусу в порівнянні з підозрюваним, обвинуваченим та потерпілим є наявність законодавчо закріпленого зобов'язання давати правдиві свідчення по суті провадження.

Слід зазначити, що ще одна особливість процесуального статусу свідка, на думку С. В. Слінько, полягає в тому, що він не має можливості впливати на хід кримінального провадження, приймати рішення та оскаржувати такі рішення [11, с. 878–882].

Перед тим, як покласти на свідка обов'язок охороняти правопорядок, даючи правдиві свідчення, держава зобов'язана розробити ефективний механізм забезпечення прав і свобод свідка, його особистої безпеки. Однак не можна не погодитися з тим, що протягом багатьох років інтереси свідка були предметом правового захисту, а органи досудового розслідування, прокуратура та суди загалом зневажали вимоги кримінального процесуального законодавства щодо забезпечення прав, законні інтереси та безпеки свідків.

Зазначимо, що, як влучно висловився Коваленко Є. Г., держава певною мірою перекладає обов'язок боротьби зі злочинністю на своїх громадян, вимагаючи, щоб у певних ситуаціях вони жертвували своїми правами і свободами задля досягнення суспільної мети підтримання правопорядку [12, с. 227].

Зокрема, Європейський суд з прав людини у справі Страхі проти Італії, 34896/97, 5 грудня 2002 р.) зазначив, що за відсутності вказівки заявника (п. Страхі) про обставини, щодо яких свідок (п. Пуччіні Batalia) може давати показання, не доведено, що виклик цього свідка був необхідним для встановлення істини у справі, а відмова допитати цього свідка жодним чином не порушувала права на захист [13].

Європейський суд з прав людини виходить з логіки, що виклик кожного свідка повинен бути необхідним для встановлення істини у справі, тобто повинна бути доступна обґрунтованість його виклику на допит із зазначенням переліку обставин, які можуть бути відомі такій людині.

Виклик свідка без розуміння того, які обставини можуть бути йому відомі, може призвести до затримки судового розгляду, зловживання стороною провадження процесуальними правами та введення суду в оману щодо обставин провадження. Ось чому такі рішення Європейського суду з прав людини щодо виклику та допиту свідка повинні враховуватися національними судами.

Кримінальне процесуальне законодавство України надає сторонам можливість викликати осіб, щодо яких відомо, що вони мають інформацію про обставини провадження.

Відповідно до пункту 4 частини другої статті 315 КПК України, з метою підготовки до судового розгляду суд розглядає клопотання учасників процесу про виклик певних осіб до суду для допиту.

Правда, закон обмежує коло осіб, які можуть бути допитані в суді в якості свідків. Частина 2 ст. 65 КПК України визначено перелік осіб, які не можуть бути допитані як свідки, а саме: священнослужителі, адвокати, нотаріуси, лікарі, судді, присяжні та інші – переважно з питань їх професійної таємниці.

Наприклад, допит адвоката як свідка є порушенням гарантій адвокатської діяльності, передбачених пунктом 2 частини 1 статті 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (забороняється вимагати від адвоката, його помічника, стажиста, особи, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням, а також від особи, стосовно якої припинено або зупинено право на заняття адвокатською діяльністю, надання відомостей, що є адвокатською таємницею) [14].

Порушення адвокатських гарантій та розголошення адвокатської таємниці порушує всю суть адвокатської діяльності та порушує право людини на захист, гарантоване статтею 20 КПК України, щодо якого така інформація може бути розголошена.

Те саме стосується інших осіб, яких не можна допитувати як свідків, згідно з частиною 2 статті 65 КПК України, оскільки такий допит зводить нанівець всю суть їх професійної діяльності.

У теорії кримінального процесу під допитом розуміють слідчу дію, що проводиться з метою збору доказів шляхом отримання показань допитуваної особи, зафіксованих у словесній формі в протоколі та інших передбачені законом методи, про відомі йому обставини кримінального правопорушення або такі обставини можуть мати значення для кримінального провадження [15, с. 18].

Враховуючи, що, згідно з частиною 4 статті 95 КПК України, суд не має права обґрунтовувати судові рішення показаннями, наданими слідчому, прокурору, або посилатися на них, допито свідків безпосередньо під час судового розгляду надає суду можливість безпосередньо оцінити їхні показання та визначити їх значення для даного кримінального провадження.

Обов'язок судді приймати і оцінювати лише показання свідків, безпосередньо заслуханих ним, також закріплено в частині 4 статті 95 Кримінального процесуального кодексу України: «Суд може обґрунтувати свої висновки лише на показаннях, які він безпосередньо сприймав під час судового засідання або отриманих у порядку, передбаченому статтею 225 КПК України. Суд не вправі обґрунтовувати судові рішення показаннями, наданими слідчому, прокурору, або посилатися на них».

Перебування особи в статусі свідка не обмежується часом. Отже, будучи викликаним та допитаним як свідок або залученим до проведення процесуальної дії як свідок, особа залишається у зазначеному процесуальному статусі навіть після вчинення процесуальних дій, тобто протягом усього кримінального провадження. Це також слід враховувати при забезпеченні прав та законних інтересів зазначеного учасника кримінального провадження.

Одним з основних обов'язків свідка є з'явлення на виклик до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду та надання правдивих показань під час досудового розслідування та судового розгляду – виникає з моменту, коли його викликають для дачі показань.

У КПК України 2012 р. було приділено окрему увагу виклику свідка слідчим, прокурором, а також детально регламентовано зміст та порядок отримання повістки в окремому спеціальному розділі 11 розділу II «Заходи забезпечення кримінального провадження».

Так, якщо свідок був викликаний у порядку, встановленому кримінальним процесуальним законодавством, але він не з'явився без поважних причин або не повідомив про причини неприбуття, до нього може бути застосований такий захід процесуального примусу, як привід.

Участь у кримінальному провадженні свідка пов'язана з необхідністю усного контакту з суб'єктами, які проводять процесуальні дії, або беруть у них участь, відтворення відомої їм інформації. Водночас закон зобов'язує свідка давати правдиві показання, що передбачає створення належних процесуальних умов. Одна з цих умов передбачена п. 4 ч. 1 ст. 66 КПК України: право свідка давати показання рідною або іншою мовою, якою він вільно володіє, та користуватися допомогою перекладача. Таким чином, реалізований принцип мови судочинства, згідно з яким своєчасність залучення перекладача у відносини зі свідком, який не володіє або недостатньо знає мову, на якій ведеться провадження, є безпосередньою відповідальністю посадові особи, що здійснює кримінальне провадження. Якщо ця умова не виконується, немає законних підстав для притягнення свідка до відповідальності за невиконання покладених на нього обов'язків у формі правдивих показань.

Крім того, варто звернути увагу на той факт, що законодавець у КПК України позбавив свідка права на оскарження дій та рішень слідчого чи прокурора. Ця ситуація є наслідком довготривалого домінування у вітчизняній кримінальній процесуальній доктрині думки, що свідок не може мати особисті інтереси.

Така позиція зумовлена звуженим розумінням законного інтересу особи в кримінальному процесі.

Так, С. М. Стахівський зазначив, що процесуальна позиція свідка, як правило, не впливає на його ставлення до провадження та надійність показань. Звичайно, це не означає, що свідок не може мати певного інтересу у вирішенні провадження, але цей інтерес обумовлений не його процесуальним становищем, а причинами, що перебувають поза процесуальними відносинами [16, с. 157].

Отже, на думку свідка, було б доцільніше говорити про його незацікавленість результатами судового рішення (матеріальний інтерес), але ніяк не про відсутність законного інтересу під час його участі у кримінальному провадженні (процесуальний інтерес).

Таким чином, беручи до уваги вищевикладене, можна стверджувати, що залучення особи до участі у кримінальному провадженні в якості свідка, в будь-якому випадку, в тій чи іншій мірі зачіпає сферу законних інтересів такої особи. Процесуальний інтерес свідка може виражатися у досягненні якнайсуворішого дотримання процедури допиту чи іншої процесуальної дії за участю свідка, застосуванні передбачених законодавством заходів безпеки, якщо є відповідні підстави.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96- ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Історія держави і права України. Частина 1: [Підручник для юрид. вищих навч. Закладів і фак./ А.Й. Рогожин, М.М. Страхов, В.Д. Гончаренко та ін.]; За заг. ред. акад. А.Й. Рогожина. Х.: Основа, 1993. 432 с.
3. Пашук А.Й. Суд і судочинство на Лівобережній Україні в XVII- XVIII ст. (1648-1782). Львів: Вид-во Львівського університету, 1967. 179 с.
4. Гловюк І.В. Кримінально-процесуальні функції: теоретико-методологічні засади і практика реалізації: дис. доктора юрид. наук: 12.00.09. Одеса, 2016.
5. Кучинська О. П. Процесуальний статус свідків: деякі особливості за новим КПК України. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 295–300.
6. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.
7. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручник. Х: Еспада, 2006. 776 с.
8. Теорія держави і права: академічний курс / за ред. О.В. Зайчука, Н.М. Онищенко. К.: Юрінком Інтер, 2006. 688 с.
9. Колодій А. М. Права, свободи і обов'язки громадянина в Україні: підручник. К.: Права єдність, 2008.
10. Григорчук Є. В. Процесуальна природа учасників провадження, що виконують допоміжну функцію у кримінальному судочинстві України. *Правничий часопис Донецького університету*. 2013. № 2. С. 186–191.
11. Слінько С.В. Процесуальний статус свідка у кримінальному процесі. *Форум права*. 2012. № 1. С. 878–882.
12. Коваленко Є.Г. Кримінальний процес України : навч. посібник. К. : Юрінком Інтер, 2004. 576 с.
13. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Кракі проти Італії» (№ 34896/97) від 5 грудня 2002 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_084#Text.
14. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013, № 27, ст.282.
15. Особи, що підлягають допиту, та предмет допиту за чинним КПК України. *Вісник Академії адвокатури України*. 2014. Т. 11, № 1.
16. Стахівський С. М. Кримінальні процесуальні засоби доказування : дис. ... док. юрид. наук. К., 2005. 401 с.